

KONVENCIJA O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM

PREAMBULA

Države potpisnice Konvencije:

(a) *Podsećajući se* načela proklamovanih Poveljom Ujedinjenih nacija, koja priznaju urođeno dostojanstvo i jednaka i neotuđiva prava svih članova ljudske zajednice kao osnovu slobode, pravde i mira u svetu,

(b) *Priznajući* da su Ujedinjene nacije Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i međunarodnim paktovima o pravima čoveka proklamovale i potvrdile da svako ima pravo na uživanje prava i sloboda proklamovanih pomenutim aktima, bez ikakve razlike,

(c) *Ponovo potvrđujući* univerzalnost, nedeljivost i međuzavisnost svih ljudskih prava i osnovnih sloboda i potrebu da se osobama sa invaliditetom garantuje puno uživanje pomenutih prava, bez ikakve razlike,

(d) *Podsećajući se* Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim, kulturnim i političkim pravima, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencije protiv torture i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kazni, Konvencije o pravima deteta i Međunarodne konvencije o zaštiti prava radnika migranata i članova njihovih porodica,

(e) *Priznajući* da je fenomen invalidnosti koncept koji se razvija a da sama invalidnost proističe iz interakcije osoba sa oštećenjima sa okolinskim barijerama i barijerama koje se odražavaju u stavovima zajednice a otežavaju puno i efektivno učešće osoba sa invaliditetom u društvu na osnovu jednakosti sa ostalim članovima tog društva,

(f) *Priznajući* važnost načela i smernica za sprovođenje politike sadržanih u Svetskom programu akcije za osobe sa invaliditetom i Standardnim pravilima za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom za promovisanje, formulisanje i vrednovanje politike, planova, programa i mera koji se na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom planu sprovode kako bi se dalje izjednačile mogućnosti za osobe sa invaliditetom,

(g) *Naglašavajući* značaj punog uključivanja invalidske problematike u sve glavne i relevantne strategije održivog razvoja,

(h) *Priznajući takođe* da je diskriminacija protiv bilo koje osobe po osnovu invalidnosti kršenje urođenog dostojanstva ljudskog bića,

(i) *Priznajući dalje* raznovrsnost osoba sa invaliditetom,

(j) *Priznajući* potrebu za promovisanjem i zaštitom ljudskih prava svih osoba sa invaliditetom, uključujući one kojima je potreban veći stepen podrške,

(k) *Zabrinute* što, uprkos pomenutim dokumentima, naporima i merama koje su vlade, ustanove i relevante organizacije preduzimale, osobe sa invaliditetom nastavljaju da se

suočavaju sa barijerama za njihovo učešće u društvu na osnovama ravnopravnosti, kao i sa kršenjima svojih ljudskih prava širom sveta,

(l) *Naglašavajući* značaj međunarodne saradnje za unapređivanje uslova života osoba sa invaliditetom u svim zemljama, naročito u zemljama u razvoju,

(lj) *Naglašavajući* već postojeće i potencijalne vredne doprinose koje su osobe sa invaliditetom dale opštem blagostanju i raznovrsnosti društava u kojima one žive, kao i to da će promovisanje punog uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane osoba sa invaliditetom i njihovog punog učešća dovesti do njihovog povećanog osećanja pripadnosti, te značajnog napretka u ljudskom, ekonomskom i društvenom razvitku i uklanjanju siromaštva,

(m) *Priznajući* značaj lične autonomije i samostalnosti za osobe sa invaliditetom, uključujući slobodu tih osoba da same vrše izbor i odlučuju o svom životu,

(n) *Smatrajući* da osobe sa invaliditetom treba da uživaju mogućnost da budu aktivno uključene u procese donošenja odluka o politici i programima, uključujući one koji se neposredno tiču samih osoba sa invaliditetom,

(nj) *Zabrinute* zbog teškog stanja sa kojim se suočavaju osobe sa invaliditetom koje su izložene višestrukim ili pogoršanim oblicima diskriminacije po osnovu rase, boje kože, pola, jezika, vere, političkih ili drugih opredeljenja, nacionalnog, domorodačkog ili socijalnog porekla, imovine, rođenja ili drugog statusa ili ličnog svojstva,

(o) *Priznajući* da su devojčice, devojke i žene sa invaliditetom često izložene većem riziku od nasilja, povreda, zlostavljanja, zapostavljanja, zloupotreba i eksploatacije, kako u svojim domovima, tako i izvan njih,

(p) *Priznajući* da deca sa invaliditetom treba da u potpunosti uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode na osnovu jednakosti sa drugom decom, i sećajući se obaveza koje su države potpisnice Konvencije o pravima deteta u tom smislu preduzele,

(r) *Nagašavajući* potrebu da se rodna i polna perspektiva unese u sve napore za promovisanje punog uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda osoba sa invaliditetom,

(s) *Upozoravajući* na činjenicu da nesrazmerno veliki broj osoba sa invaliditetom živi u uslovima siromaštva i imajući u tom smislu na umu potrebu za hitnim bavljenjem negativnim uticajem siromaštva na položaj osoba sa invaliditetom,

(š) *Imajući* na umu da su uslovi mira i bezbednosti, zasnovani na punom poštovanju ciljeva i načela sadržanih u Povelji UN i poštovanje primenljivih dokumenata o ljudskim pravima od nezamenljive važnosti za punu zaštitu osoba sa invaliditetom, naročito tokom oružanih sukoba i strane okupacije,

(t) *Priznajući* važnost pristupa fizičkom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom okruženju, zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju, informacijama i komunikacijama u omogućavanju osobama sa invaliditetom da u potpunosti uživaju u ljudskim pravima i osnovnim slobodama,

(u) *Uzimajući u obzir* da je pojedinac, imajući obaveze prema drugima i zajednici u kojoj živi, dužan da ulaže napore na promovisanju i poštovanju prava zacrtanih međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima,

(v) *Uverene* da je porodica prirodna i suštinska jedinica društva, te da kao takva treba da uživa zaštitu društva i države a da osobe sa invaliditetom i članovi njihovih porodica treba da prime potrebnu zaštitu i pomoć koja će porodici omogućiti da doprinese punom i ravnopravnom uživanju prava od strane osoba sa invaliditetom,

(z) *Uverene* da će sveobuhvatna i integrativna međunarodna konvencija za promovisanje i zaštitu prava i dostojanstva osoba sa invaliditetom predstavljati značajan doprinos naporima za umanjivanje značajnih socijalnih nepogodnosti kojima su osobe sa invaliditetom izložene i da će promovisati njihovo učešće u građanskim, političkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim sferama života uz jednake mogućnosti, kako u razvijenim, tako i u zemljama u razvoju,

Saglasne su o sledećem:

Član 1.

Svrha Konvencije

Svrha ove Konvencije jeste da promoviše, štiti i osigura puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane svih osoba sa invaliditetom i da promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva.

Osobe sa invaliditetom obuhvataju osobe koje imaju dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće ovih osoba u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

Član 2.

Definicije

Za potrebe ove Konvencije:

»Komunikacija« obuhvata jezike, prikazivanje tekstova, Brajevo pismo, taktilnu komunikaciju, formate sa velikim slovima, pristupačne multimedije, kao i pisane, audio snimke, jednostavan jezik, ljudske čitače i augmentativne i alternativne oblike, sredstva i formate komunikacija, uključujući pristupačne informativne i komunikacijske tehnologije;

»Jezik« obuhvata govorne i znakovne jezike i druge oblike neizgovorenih jezika;

»Diskriminacija po osnovu invalidnosti« znači svako pravljenje razlike, isključivanje ili ograničavanje po osnovu invalidnosti čiji cilj ili posledica jeste ograničavanje ili poništavanje priznanja, uživanja ili spovođenja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda u oblastima politike, ekonomije, socijalnih, kulturnih, građanskih prava i bilo kojoj drugoj oblasti. Diskriminacija uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući uskraćivanje razumnih adaptacija;

»Razumne adaptacije« jesu neophodne i odgovarajuće modifikacije i prilagođavanja koje ne predstavljaju nesrazmeran ili neprimeren teret a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se osobama sa invaliditetom garantovalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda na jednakim osnovama;

»Univerzalni dizajn« predstavlja dizajniranje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da sva lica mogu u najvećoj mogućoj meri da ih koriste bez dodatnih adaptacija. »Univerzalni dizajn« ne isključuje postojanje asistivnih sredstava i pomagala za određene kategorije osoba sa invaliditetom kada su im takva sredstva potrebna.

Član 3. **Opšta načela**

Osnovna načela ove Konvencije biće:

- (a) Poštovanje urođenog dostojanstva, individualne autonomije osoba sa invaliditetom, uključujući njihovo pravo da donose odluke o sopstvenim životima i samostalnosti tih osoba;
- (b) Nediskriminacija;
- (c) Puno i efektivno učešće i uključenost u sve sfere društvenog života;
- (d) Poštovanje različitosti i prihvatanje osoba sa invaliditetom kao dela ljudske vrste i raznovrsnosti ljudskog roda;
- (e) Jednakost mogućnosti;
- (f) Pristupačnost;
- (g) Jednakost muškaraca i žena;
- (h) Poštovanje razvijajućih kapaciteta dece sa invaliditetom i poštovanje prava te dece da očuvaju sopstveni identitet.

Član 4. **Opšte obaveze**

1. Države potpisnice obavezuju se da će osigurati i promovisati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve osobe sa invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invalidnosti. Da bi to ostvarile, države potpisnice obavezuju se da će:

- (a) Usvojiti sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i druge mere kako bi sprovele prava priznata ovom Konvencijom;
- (b) Preduzeti sve odgovarajuće mere, uključujući zakonodavne, radi izmene, opozivanja ili poništavanja svih zakona, podzakonskih akata, običaja i prakse koji predstavljaju diskriminaciju osoba sa invaliditetom;
- (c) Uzeti u obzir pitanja zaštite i promovisanje ljudskih prava osoba sa invaliditetom prilikom formulisanja i primene svake politike i svih programa;

(d) Uzdržati se od preduzimanja bilo kog akta ili prakse koja nije u skladu sa ovom Konvencijom i osigurati da se javne vlasti i ustanove ponašaju u skladu sa Konvencijom;

(e) Preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi uklonili diskriminaciju po osnovu invalidnosti koju vrši bilo koje lice, bilo koja organizacija ili privatni preduzetnik;

(f) Vršiti i promovisati istraživanje i razvoj dobara, usluga, opreme i objekata dizajniranih u skladu sa načelima univerzalnog dizajna, definisanog u članu 2 ove Konvencije, koje iziskuju najmanji mogući stepen adaptacije kako bi zadovoljile posebne potrebe osoba sa invaliditetom uz najnižu moguću cenu i promovisati primenu univerzalnog dizajna u izradi standarda i smernica;

(g) Vršiti i promovisati istraživanje i razvoj, promovisati dostupnost novih tehnologija, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije, pomagala za kretanje, sredstva, asistivnu tehnologiju pogodnu za osobe sa invaliditetom, dajući prednost tehnologijama izrađenim po pristupačnim cenama;

(h) Pružati pristupačne informacije osobama sa invaliditetom o pomagalima za kretanje, sredstvima i asistivnoj tehnologiji, uključujući nove tehnologije, kao i drugim oblicima asistencije, službama podrške i pogodnostima;

(i) Promovisati trening i obuku stručnjaka i osoblja koje radi sa osobama sa invaliditetom u oblasti prava priznatih ovom Konvencijom kako bi bolje pružale asistenciju i usluge garantovane i proistekle iz pomenutih prava.

2. U odnosu na ekonomska, socijalna i kulturna prava države potpisnice će preduzeti takve mere uz maksimalnu upotrebu resursa kojima raspolažu i po potrebi u sklopu međunarodne saradnje, sa ciljem da progresivno postignu puno ostvarivanje ovih prava, bez zadiranja u obaveze proistekle iz ove Konvencije koje su neposredno primenljive shodno odredbama međunarodnog javnog prava.

3. Prilikom razvoja i sprovođenja politike i zakonodavstva usmerenih na primenu ove Konvencije, kao i drugim procesima donošenja odluka o pitanjima koja se neposredno tiču osoba sa invaliditetom, države potpisnice će to činiti uz bliske konsultacije i aktivno učešće osoba sa invaliditetom, uključujući decu sa invaliditetom, kroz organizacije koje ih predstavljaju i zastupaju.

4. Ništa u ovoj Konvenciji neće uticati na povoljnije odredbe iz zakona ili međunarodnopravnih propisa na snazi u nekoj od država potpisnica koje se odnose na ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom. Neće biti ograničavanja ili ukidanja bilo kog osnovnog ljudskog prava koje je priznato ili postoji u nekoj od država potpisnica ove Konvencije na osnovu drugih konvencija, zakona, propisa ili običaja pod izgovorom da ova Konvencija ne priznaje ta prava, ili da ih priznaje u užem obimu.

5. Odredbe ove Konvencije odnosiće se na sve delove federalnih država bez ikakvih ograničenja ili izuzetaka.

Član 5.

Ravnopravnost i nediskriminacija

1. Države potpisnice priznaju da su sve osobe jednake pred zakonom i imaju pravo na jednaku zaštitu pred zakonom i uživanje jednakih blagodeti zakona, bez ikakvih diskriminacija.
2. Države potpisnice zabranjuju bilo kakvu diskriminaciju po osnovu invalidnosti i garantuju svim osobama sa invaliditetom jednaku i efektivnu pravnu zaštitu od diskriminacije po bilo kom osnovu.
3. Da bi promovisali ravnopravnost i ukinuli diskriminaciju, države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće korake kako bi osigurali pružanje razumnih adaptacija.
4. Posebne mere neophodne za postizanje i ubrzavanje de fakto jednakosti osoba sa invaliditetom neće se smatrati diskriminacijom po osnovu invalidnosti shodno odredbama ove Konvencije.

Član 6.

Žene sa invaliditetom

1. Države potpisnice priznaju da su žene i devojčice sa invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji i u tom smislu preduzeće mere radi osiguravanja punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane žena i devojčica sa invaliditetom.
2. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi osigurale pun razvoj, napredak i osnaživanje žena, radi garantovanja vršenja i uživanja njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda iz ove Konvencije.

Član 7.

Deca sa invaliditetom

1. Države potpisnice preduzeće sve potrebne mere kako bi osigurale da deca sa invaliditetom uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode na osnovu jednakosti sa drugom decom.
2. U svim akcijama koje se odnose na decu sa invaliditetom prvenstvena pažnja biće posvećena najboljem interesu deteta.
3. Države potpisnice osiguraće da deca sa invaliditetom imaju pravo da slobodno izraze svoje stavove o svakom pitanju koje ih se tiče na osnovu jednakosti sa drugom decom, uzimajući u obzir njihove godine i zrelost, a u ostvarivanju tog prava biće in pružena asistencija u skladu sa njihovim uzrastom i invalidnošću.

Član 8.

Podizanje nivoa svesti o pitanjima invalidnosti

1. Države potpisnice obavezuju se da odmah preduzmu efektivne i odgovarajuće mere radi:
 - (a) Podizanja nivoa svesti o osobama sa invaliditetom u celom društvu, uključujući na nivou njihovih porodica, i promovisanja poštovanja prava i dostojanstva ovih osoba;
 - (b) Borbe protiv stereotipova, predrasuda o osobama sa invaliditetom i štetnih postupaka vezanih za ove osobe u svim oblastima života, uključujući one zasnovane na polu i uzrastu ;

(c) Podizanja nivoa svesti o doprinosima i sposobnostima osoba sa invaliditetom.

2. Ove mere, između ostalog, uključuju:

(a) Pokretanje i održavanje efektivnih kampanja za podizanje nivoa svesti javnosti usmerenih na:

(i) Podsticanje prihvatanje prava osoba sa invaliditetom;

(ii) Promovisanje pozitivnog gledanja na osobe sa invaliditetom i većeg stepena društvene svesti o ovim osobama;

(iii) Promovisanje veština, vrednosti, sposobnosti i doprinosa osoba sa invaliditetom na radnom mestu i tržištu rada;

(b) Podizanje nivoa svesti kako bi se izgradio odnos poštovanja prema pravima osoba sa invaliditetom, uključujući rad sa decom, počev od najranijeg uzrasta pa kroz sve nivoe obrazovnog sistema;

(c) Podsticanje organa medija da prezentuju sliku o osobama sa invaliditetom koja bi bila u skladu sa ciljevima ove Konvencije;

(d) Promovisanje programa treninga za podizanje nivoa svesti o osobama sa invaliditetom i njihovim pravima.

Član 9.

Pristupačnost

1. Da bi osobama sa invaliditetom omogućile da samostalno žive i u potpunosti učestvuju u svim aspektima života, države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima, osiguraju pristup izgrađenom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije, kao i drugim uslugama i objektima namenjenim javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama. Ove mere, koje će uključivati identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, između ostalog će se primenjivati na:

(a) Zgrade, puteve, prevoz i druge unutrašnje i spoljne objekte i postrojenja, uključujući škole, stambene objekte, medicinska zdanja i radna mesta;

(b) Informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektronske usluge i službe i servise za slučaj vanrednih situacija.

2. Države potpisnice će takođe preduzeti odgovarajuće mere kako bi:

(a) Razvile, podsticale i nadzirale primenu minimalnih standarda i smernica za pristupačnost zgrada i usluga otvorenih za javnost, ili namenjenih javnosti;

(b) Osigurale da privatna lica i preduzetnici koji pružaju usluge i drže objekte otvorene za javnost, ili namenjene javnosti, uzmu u obzir sve aspekte pristupačnosti za osobe sa invaliditetom;

(c) Pružile trening i obuku o pitanjima pristupačnosti relevantnim za osobe sa invaliditetom svim relevantnim subjektima i akterima;

(d) Obezbedile natpise na Brajevom pismu i u lako čitljivom formatu u zgradama i drugim objektima otvorenim za javnost, ili namenjenim javnosti;

(e) Obezbedile druge oblike žive asistencije i posrednika, uključujući vodiče, čitače i prevodioce na gestovni jezik kako bi olakšali pristup zgradama i drugim objektima otvorenim za javnost, ili namenjenim javnosti;

(f) Promovisale druge odgovarajuće oblike asistencije i podrške osobama sa invaliditetom kako bi im osigurale pristup informacijama;

(g) Promovisale pristup za osobe sa invaliditetom novim komunikacijskim tehnologijama i sistemima, uključujući internet;

(h) Promovisale dizajniranje, razvoj, proizvodnju i distribuciju pristupačnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sistema u ranoj fazi kako bi informatičko društvo postalo pristupačno po najnižoj ceni.

Član 10.

Pravo na život

Države potpisnice ponovo potvrđuju da svako ljudsko biće ima urođeno pravo na život i preduzeće sve potrebne mere kako bi osigurale da osobe sa invaliditetom uživaju ovo pravo na jednakim osnovama sa drugima.

Član 11.

Situacije rizika i vanredne humanitarne krizne situacije

Države potpisnice preduzeće, u skladu sa obavezama proisteklim iz međunarodnog prava, uključujući odredbe međunarodnog humanitarnog prava i odredbe o ljudskim pravima, sve potrebne mere da bi osigurale zaštitu i bezbednost osoba sa invaliditetom u situacijama rizika, uključujući oružane sukobe, vanredne humanitarne krizne situacije i prirodne katastrofe.

Član 12.

Jednako priznanje lica pred zakonom

1. Države potpisnice potvrđuju ponovo da osobe sa invaliditetom svuda imaju pravo na priznanje pravne sposobnosti.

2. Države potpisnice priznaju da osobe sa invaliditetom uživaju poslovnu sposobnost na jednakim osnovama sa drugim licima u svim oblastima.

3. Države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom omoguće pristup podršci koja im može biti potrebna za ostvarivanje njihove poslovne sposobnosti.

4. Države potpisnice osiguraće da sve mere koje se odnose na uživanje poslovne sposobnosti predviđaju odgovarajuće i efektivne mehanizme zaštite koji će sprečiti zloupotrebe, u skladu sa odredbama međunarodnog javnog prava o ljudskim pravima. Ti mehanizmi zaštite osiguraće da mere vezane za uživanje poslovne sposobnosti poštuju prava dotične osobe sa invaliditetom, njihovu volju, želje dotične osobe, isključe svaki sukob interesa i nedozvoljeno mešanje, budu proporcionalne okolnostima u kojoj se svaka osoba nalazi, da se odvijaju u najkraćem mogućem periodu i da podležu redovnoj reviziji od strane nadležnog, nezavisnog i nepristrasnog organa ili sudskog tela. Zaštitni mehanizmi treba da budu proporcionalni stepenu u kom mere utiču na prava i interese osoba sa invaliditetom.

5. Shodno odredbama ovog člana, države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće i efektivne mere kako bi osigurale jednako pravo osoba sa invaliditetom da poseduju i nasleđuju imovinu, da kontrolišu svoje finansijske poslove i imaju pristup bankarskim zajmovima, hipotekama i drugim oblicima kredita pod jednakim uslovima, i osiguraće da osobe sa invaliditetom ne budu arbitrarno lišene imovine.

Član 13.

Pristup pravdi

1. Države potpisnice osiguraće osobama sa invaliditetom efektivan pristup pravdi pod jednakim uslovima sa ostalima, uključujući kroz pružanje adaptacija u postupku primerenih uzrastu osoba, da bi olakšale njihove efektivne uloge kao direktnih ili indirektnih učesnika, uključujući i kao svedoka, u pravnim postupcima, uključujući istražne postupke i druge preliminarne faze postupka.

2. Da bi pomogle osiguravanje efektivnog pristupa pravdi za osobe sa invaliditetom, države potpisnice će promovisati trening i obuku osoba koje rade na polju deljenja pravde, uključujući policijsko i zatvorsko osoblje.

Član 14.

Sloboda i sigurnost osoba

1. Države potpisnice će osigurati da osobe sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima:

(a) Uživaju pravo na slobodu i sigurnost ličnosti;

(b) Ne bivaju nezakonito ili arbitrarno lišeni slobode, da svako lišavanje slobode bude u skladu sa zakonom a da postojanje invalidnost ni u kom slučaju ne služi kao osnov za lišavanje slobode.

2. Države potpisnice će osigurati da, ukoliko osobe sa invaliditetom budu lišene slobode, one, na osnovu jednakosti sa drugima, uživaju garancije u skladu sa međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima i da se sa njima postupa u skladu sa ciljevima i načelima ove Konvencije, uključujući kroz pružanje razumnih adaptacija.

Član 15.

Sloboda od torture ili surovog, nehumanog ili degradirajućeg postupanja ili kazne

1. Niko neće biti podvrgnut torturi, ili surovom, nehumanom ili degradirajućem postupanju ili kaznama. Naročito se ne mogu vršiti medicinski i naučni eksperimenati bez slobodnog pristanka osoba koje treba da budu podvrgnute dotičnim eksperimentima.

2. Države potpisnice preduzeće sve efektivne zakonodavne, administrativne, pravosudne, ili druge mere kako bi, na osnovu jednakosti sa drugima, sprečile da osobe sa invaliditetom budu podvrgnute torturi, ili surovom, nehumanom ili degradirajućem postupanju ili kaznama.

Član 16.

Sloboda od eksploatacije, nasilja i zlostavljanja

1. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne, obrazovne i druge mere kako bi zaštitile osobe sa invaliditetom od svih oblika eksploatacije, nasilja i zloupotreba, uključujući njihove rodno zasnovane aspekte i manifestacije, kako u njihovim domovima, tako i izvan njihovih domova.

2. Države potpisnice preduzeće takođe sve odgovarajuće mere kako bi sprečile nasilje i zlostavljanje obezbeđujući osobama sa invaliditetom, njihovim porodicama i licima koja se staraju za njih, između ostalog, odgovarajuće oblike asistencije i podrške koji će voditi računa o specifičnostima uzrasta i roda osoba, uključujući pružanje informacija kako da izbegnu, prepoznaju i prijave slučajeve nasilja i zlostavljanja. Države potpisnice osiguraće da servisi zaštite vode računa o invalidnosti, rodu i uzrastu osoba.

3. Države potpisnice će osigurati da svi programi, objekti i ustanove za osobe sa invaliditetom budu efektivno nadzirani od strane nezavisnih vlasti kako bi sprečili slučajeve eksploatacije, nasilja i zlostavljanja.

4. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi promovisale fizički, kognitivni i psihološki oporavak, rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju osoba sa invaliditetom koje su bile žrtve eksploatacije, nasilja i zlostavljanja, uključujući pružanje zaštitnih usluga. Ovaj oporavak i reintegracija odvijaće se u okruženju koje podstiče zdravlje, blagostanje, samopoštovanje, dostojanstvo i autonomiju ličnosti i vodi računa o posebnim potrebama vezanim za uzrast i rod.

5. Države potpisnice će usvojiti efikasno zakonodavstvo i politiku, koji će između ostalog uzeti u obzir rod i uzrast, kako bi osigurale identifikovanje, istragu i, kada je to primereno, procesuiranje slučajeva eksploatacije, nasilja i zloupotreba protiv osoba sa invaliditetom.

Član 17.

Zaštita integriteta ličnosti

Svaka osoba sa invaliditetom ima pravo na poštovanje njenog fizičkog ili mentalnog integriteta na osnovu jednakosti sa drugima.

Član 18.

Sloboda kretanja i državljanstvo

1. Države potpisnice priznaće pravo osoba sa invaliditetom na slobodu kretanja, slobodu izbora mesta stanovanja i na državljanstvo na osnovu jednakosti sa drugima, uključujući kroz osiguravanje da osobe sa invaliditetom:

(a) Imaju pravo da steknu, da promene državljanstvo i da ne mogu biti arbitrarno lišeni državljanstva na osnovu njihove invalidnosti;

(b) Nisu lišene, po osnovu invalidnosti, prava da steknu, poseduju i koriste isprave o državljanstvu ili druge isprave, ili da koriste druge relevantne postupke poput postupka za imigraciju koji mogu biti potrebni kako bi ove osobe lakše ostvarivale svoju slobodu kretanja;

(c) Imaju pravo da napuste bilo koju zemlju, uključujući i svoju sopstvenu;

(d) Nisu lišene arbitrerno ili na osnovu svoje invalidnosti prava da uđu u svoju sopstvenu zemlju.

2. Deca sa invaliditetom biće registrovana odmah po rođenju i od rođenja će uživati pravo na ime, pravo da steknu državljanstvo i u meri u kojoj je to moguće, pravo da ih njihovi roditelji poznaju i da se staraju o njima.

Član 19.

Samostalni život i uključenost u lokalnu zajednicu

Države potpisnice ove Konvencije osobama sa invaliditetom priznaju jednako pravo da žive u zajednici i uživaju pravo izbora jednako sa drugim osobama i preduzeće efektivne i odgovarajuće mere kako bi olakšale osobama sa invaliditetom da u potpunosti uživaju ovo pravo, omogućile njihovu punu uključenost u zajednicu i učešće u životu zajednice, uključujući preduzimanje mera kako bi osigurale da:

(a) Osobe sa invaliditetom imaju mogućnost da izaberu mesto svog prebivanja, sa kim će i gde će živeti, pod jednakim uslovima sa drugima i neće biti obavezne da žive pod određenim aranžmanima;

(b) Osobe sa invaliditetom imaju pristup spektru službi podrške u svojim domovima, ustanovama za smeštaj i lokalnoj zajednici, uključujući personalne asistente, neophodne radi podrške uključenosti i životu osoba sa invaliditetom u svojim lokalnim zajednicama i sprečavanja izolacije ili isključenosti iz zajednice;

(c) Usluge u lokalnoj zajednici koje su na raspolaganju opštoj populaciji treba da budu dostupne osobama sa invaliditetom pod jednakim uslovima i da budu u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom.

Član 20.

Lična pokretljivost

Države potpisnice ove Konvencije preduzeće efektivne mere radi osiguravanja lične pokretljivosti za osobe sa invaliditetom sa njihovom najvećom mogućom samostalnošću, uključujući:

(a) Olakšavanje lične pokretljivosti osoba sa invaliditetom na način i u vreme kada one to odaberu i po pristupačnim cenama,

(b) Olakšavanje pristupa osobama sa invaliditetom kvalitetnim pomagalicama za ostvarivanje pokretljivosti, asistivnim tehnologijama i oblicima žive asistencije i posrednicima, uključujući omogućavanje da oni budu dostupni po pristupačnim cenama,

(c) Pružanje treninga i obuke u veštinama pokretljivosti osobama sa invaliditetom i specijalistima koji rade sa tim osobama,

(d) Ohrabrivanje privatnog sektora koji proizvodi pomagala za ostvarivanje pokretljivosti, asistivne tehnologije i sredstva da uzme u obzir sve aspekte pokretljivosti osoba sa invaliditetom.

Član 21.

Sloboda mišljenja i izražavanja, pristup informacijama

Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi osigurale da osobe sa invaliditetom mogu da ostvare slobodu izražavanja i mišljenja, uključujući slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja na osnovama jednakosti sa drugima kroz upotrebu svih oblika komunikacije definisanih u članu 2 ove Konvencije, po izboru osoba sa invaliditetom, uključujući:

(a) Pružanje osobama sa invaliditetom informacija namenjenih opštoj javnosti na blagovremen način i bez dodatnih troškova po osobe sa invaliditetom u pristupačnim formatima i tehnologijama primerenim različitim vrstama invalidnosti;

(b) Prihvatanje i olakšavanje upotrebe gestovnog jezika, Brajevog pisma i augmentativne i alternativne komunikacije i svih drugih pristupačnih načina, sredstava i formata po izboru osoba sa invaliditetom u službenim odnosima;

(c) Pozivanje da privatna lica i organizacije koje pružaju usluge opštoj javnosti, uključujući kroz upotrebu interneta, pružaju informacije i usluge u pristupačnim formatima koje osobe sa invaliditetom mogu koristiti;

(d) Ohrabrivanje masovnih medija, uključujući one koji pružaju informacije putem interneta, da svoje usluge učine pristupačnim osobama sa invaliditetom;

(e) Podsticanje i priznavanje upotrebe gestovnih jezika.

Član 22.

Poštovanje privatnosti

1. Niti jedna osoba sa invaliditetom, bez obzira na mesto prebivanja ili njene životne aranžmane, neće biti izložena arbitrarnom ili nezakonitom mešanju u njegovu ili njenu privatnost, porodični život, domaćinstvo, korespondenciju ili druge oblike komunikacije, kao ni nezakonitim napadima na njegovu ili njenu čast ili reputaciju. Sve osobe sa invaliditetom uživaju pravo na zakonsku zaštitu od takvih mešanja ili napada.

2. Države potpisnice štitiće privatnost ličnih podataka, podataka vezanih za zdravstveno stanje i rehabilitaciju osoba sa invaliditetom na osnovu jednakosti sa drugima.

Član 23.

Poštovanje doma i porodice

1. Države potpisnice će preduzeti efektivne i odgovarajuće mere kako bi eliminisale diskriminaciju osoba sa invaliditetom u svim pitanjima vezanim za bračne, porodične, lične odnose i roditeljstvo, na osnovu jednakosti sa drugima, kako bi osigurali da:

(a) Pravo svih osoba sa invaliditetom koji su u uzrastu u kome se može stupiti u brak da stupaju u brak i zasnivaju porodicu na osnovu punog i slobodno izraženog pristanka budućih supružnika bude priznato;

(b) Budu uvažena prava osoba sa invaliditetom da slobodno i odgovorno odlučuju o broju svoje dece i razmaku između njih na jednakim osnovama sa drugima, da imaju pristup informacijama primerenim njihovom uzrastu, obrazovanju o reprodukciji i planiranju porodice i sredstvima potrebnim kako bi bile u stanju da ostvaruju dotična prava;

(c) Osobe sa invaliditetom, uključujući decu, očuvaju svoju plodnost na osnovu jednakosti sa drugima.

2. Države potpisnice ove Konvencije osiguraće da prava i odgovornosti osoba sa invaliditetom u odnosu na hraniteljstvo, starateljstvo i usvojenje dece i druge slične ustanove u nacionalnim zakonodavstvima, gde takvi koncepti postoje, budu poštovana. U svakom slučaju mora se prioritetno poštovati najbolji interes deteta. Države potpisnice će osobama sa invaliditetom pružati odgovarajuću podršku u ostvarivanju njihovih odgovornosti u podizanju dece.

3. Države potpisnice će osigurati da deca sa invaliditetom imaju jednaka prava u pogledu porodičnog života. Radi ostvarivanja tih prava i sprečavanja sakrivanja, napuštanja, zapostavljanja i odvajanja dece sa invaliditetom, države potpisnice obavezuju se da deci sa invaliditetom i njihovim porodicama pruže rane i sveobuhvatne informacije, servise i podršku.

4. Države potpisnice će osigurati da dete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležni organi donesu odluku u skladu sa primenljivim pravom i postupcima, koja može biti podvrgnuta sudskoj reviziji, da je odvajanje u najboljem interesu deteta. Ni u kom slučaju dete neće biti odvojeno od roditelja sa invaliditetom na osnovu invalidnosti bilo deteta, bilo jednog ili oba roditelja.

5. Države potpisnice obavezuju se da u slučajevima kada neposredna porodica nije u stanju da se stara o detetu sa invaliditetom preduzmu sve napore kako bi detetu kao alternativu pružili negu u široj porodici a kada to nije moguće brigu unutar zajednice u porodičnom okruženju.

Član 24.

Obrazovanje

1. Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom na obrazovanje. Sa ciljem da ostvare uživanje ovog prava bez diskriminacije i na osnovu jednakosti sa drugima, države potpisnice osiguraće inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima i učenje tokom čitavog života usmereno na:

(a) Pun razvoj ljudskih potencijala i osećanja dostojanstva i samovrednosti, kao i jačanje poštovanja ljudskih prava, osnovnih sloboda i ljudske raznovrsnosti,

(b) Razvijanje ličnosti, talenata i mentalnih i fizičkih sposobnosti osobe sa invaliditetom do najveće moguće mere,

(c) Omogućavanje da sve osobe sa invaliditetom efektivno učestvuju u slobodnom društvu.

2. Prilikom ostvarivanja ovog prava, države potpisnice će osigurati da:

(a) Osobe sa invaliditetom ne budu isključene iz opšteg obrazovnog sistema na osnovu svoje invalidnosti, a da niti jedno dete sa invaliditetom ne bude isključeno iz besplatnog i obaveznog osnovnog obrazovanja, ili iz srednjeg obrazovanja, zbog svog invaliditeta;

(b) Osobe sa invaliditetom imaju pristup inkluzivnom, kvalitetnom, besplatnom i obaveznom osnovnom obrazovanju, ili srednjem obrazovanju u svojoj lokalnoj zajednici na osnovu jednakosti sa drugima;

(c) Budu osigurane razumne adaptacije koje će odgovoriti potrebama pojedinaca;

(d) Osobama sa invaliditetom budu pružena podrška u sklopu opšteg obrazovnog sistema koja im je potrebna da bi im se olakšalo efektivno obrazovanje.

(f) Budu pružene individualizovane mera podrške u okruženjima koje maksimiziraju akademski i socijalni razvoj, u skladu sa ciljem pune uključenosti.

3. Države potpisnice će omogućiti osobama sa invaliditetom da uče životne i veštine relevantne za socijalni razvoj koje su im neophodne kako bi olakšale njihovo puno i jednako učešće u obrazovanju i kao članova zajednice. Da bi ostvarile ovaj cilj, države potpisnice će preduzeti odgovarajuće mere koje će između ostalog:

(a) Olakšati učenje Brajevog i alternativnog pisma, augmentativnih i alternativnih načina, sredstava i formata komunikacije, veštine orijentacije i mobilnosti, olakšati vršnjačko obrazovanje i razmenu iskustava među osobama u sličnoj situaciji,

(b) Olakšati učenje gestovnog jezika i promovisanje lingvističkog identiteta zajednice gluvih osoba,

(c) Osigurati da se obrazovanje osoba, a naročito dece koja su gluva, slepa ili slepogluva vrši na jezicima i oblicima komunikacije koji su najprimereniji i u okruženju koje osigurava maksimalan akademski i društveni razvoj.

4. Da bi pomogle u garantovanju uživanja ovog prava, države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere za zapošljavanje nastavnog osoblja koje je kvalifikovano da koristi gestovni jezik ili Brajevo pismo, uključujući nastavnike koji su i sami osobe sa invaliditetom i da obuču stručnjake i osoblje koji rade na svim nivoima obrazovanja. Takav trening i obuka treba da obuhvate podizanje nivoa svesti o invalidnosti, upotrebu odgovarajućih augmentativnih i alternativnih načina, sredstava i formata komunikacije, obrazovnih tehnika i materijala radi podrške osobama sa invaliditetom.

5. Države potpisnice osiguraće da osobe sa invaliditetom mogu imati pristup opštem tercijarnom obrazovanju, profesionalnom osposobljavanju i edukaciji, obrazovanju za odrasle

i životnom učenju na jednakim osnovama sa ostalim licima. Radi ostvarivanja pomenutog cilja, države potpisnice će osigurati da se osobama sa invaliditetom pruže razumne adaptacije.

Član 25.

Zdravstvena zaštita

Države potpisnice priznaju da sve osobe sa invaliditetom imaju pravo na uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja bez diskriminacije po osnovu invalidnosti. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi osigurale pristup zdravstvenim i uslugama rehabilitacije vezanim za zdravstvenu zaštitu, koje će voditi računa o rodnim aspektima. Države potpisnice naročito će:

(a) Osobama sa invaliditetom pružiti isti raspon i standarde priuštljivih zdravstvenih usluga koje su obezbeđene i za ostale građane, uključujući usluge vezane za seksualno zdravlje i reprodukciju i programe javne zaštite zdravlja namenjene najširoj populaciji;

(b) Osobama sa invaliditetom pružiti one zdravstvene usluge koje im posebno trebaju zbog njihove invalidnosti, uključujući ranu identifikaciju i intervencije onda kada je to primereno i usluge usmerene na minimiziranje i sprečavanje dalje invalidnosti, uključujući među decom i starim osobama;

(c) Nastojati da pomenute zdravstvene usluge obezbede osobama sa invaliditetom što bliže zajednicama u kojima te osobe žive, uključujući seoske zajednice;

(d) Zahtevati od zdravstvenih radnika da osobama sa invaliditetom pružaju zaštitu istog kvaliteta koja se pruža i ostalim licima, uključujući na osnovu slobodnog i informisanog pristanka, kroz, između ostalog, podizanje nivoa svesti dotičnih radnika o ljudskim pravima, dostojanstvu, autonomiji i potrebama osoba sa invaliditetom putem treninga i promovisanja etičkih standarda za javnu i privatnu zdravstvenu zaštitu;

(e) Zabraniti diskriminaciju protiv osoba sa invaliditetom prilikom pružanja zdravstvenog osiguranja i osiguranja života u slučajevima kada nacionalno zakonodavstvo dopušta to osiguranje, koja će biti pružana pod fer i razumnim uslovima.

(f) Sprečiti diskriminatorno uskraćivanje zdravstvene zaštite, zdravstvenih usluga, hrane ili tečnosti na osnovu invalidnosti.

Član 26.

Habilitacija i rehabilitacija

1. Države potpisnice će preduzeti efektivne i odgovarajuće mere, uključujući kroz vršnjačko obrazovanje i razmenu iskustava među osobama u sličnim situacijama, da osobama sa invaliditetom omoguće da postignu maksimalnu samostalnost, potpune fizičke, mentalne, socijalne i profesionalne kapacitete, i potpunu uključenost i učešće u svim aspektima života. Da bi ostvarile taj cilj, države potpisnice će organizovati, ojačati i proširiti sveobuhvatne habilitacijske i rehabilitacijske usluge, naročito u oblastima zdravlja, zapošljavanja, obrazovanja i socijalnih servisa, na takav način da:

(a) Usluge i programi habilitacije i rehabilitacije počinju u najranijem dobu, i da su zasnovane na multidisciplinarnoj proceni potreba i snaga pojedinca;

(b) Usluge i programi rehabilitacije i rehabilitacije podržavaju učešće i uključivanje u zajednicu i sve aspekte društva, dobrovoljni su i dostupni osobama sa invaliditetom što je moguće bliže njihovim vlastitim zajednicama, uključujući i seoska područja.

2. Države potpisnice će promovirati razvoj početnih i treninga za kontinuirano stručno usavršavanje za stručnjake i osoblje koje radi na rehabilitacijskim i rehabilitacijskim uslugama.

3. Države potpisnice promovisaće raspoloživost, znanje o i upotrebu asistivnih sredstava i tehnologija dizajniranih za osobe sa invaliditetom koje se odnose na rehabilitaciju i rehabilitaciju.

Član 27.

Rad i zapošljavanje

1. Države potpisnice priznaju pravo osoba sa invaliditetom na rad na osnovu jednakosti sa drugima; ovo uključuje mogućnost da zarađuju za život obavljajući posao koji su slobodno odabrali ili prihvatili na tržištu rada i u radnom okruženju koji su otvoreni, inkluzivni i pristupačni za osobe sa invaliditetom. Države potpisnice preduzeće odgovarajuće korake da osiguraju i promovišu ostvarivanje prava na rad, uključujući i za one osobe koje su stekle invaliditet tokom procesa rada, kroz preduzimanje odgovarajućih mera, uključujući zakonsku regulativu, usmerenih, između ostalog, na:

(a) Zabranu diskriminacije na osnovu invalidnosti u odnosu na sva pitanja vezana za sve oblike zapošljavanja, uključujući uslove regrutovanja, zapošljavanja i primanja na posao, nastavak zapošljavanja, napredovanje u službi, uslove rada, zaštitu zdravlja i bezbednost na radu;

(b) Zaštitu prava osoba sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima, na pravedne i povoljne uslove rada, uključujući jednaku nadoknadu za jednak rad, bezbedne i zdrave uslove rada, uključujući zaštitu od uznemiravanja i mogućnost pokretanja postupaka pravne zaštite u slučaju kršenja ovih prava;

(c) Osiguravanje da osobe sa invaliditetom mogu da ostvaruju svoja radna i sindikalna prava na osnovu jednakosti sa drugima;

(d) Omogućavanje osobama sa invaliditetom da imaju efektivan pristup opštim tehničkim i programima pronalaženja posla, profesionalnoj rehabilitaciji i produženom treningu i obuci, uslugama za pronalaženje radnog mesta;

(e) Promovisanje mogućnosti za zapošljavanje i napredovanje u karijeri za osobe sa invaliditetom na otvorenom tržištu rada, kao i pomoći ovim osobama u traženju, dobijanju i zadržavanju posla;

(f) Promovisanje mogućnosti za samozapošljavanje, preduzetništvo, razvoj kooperativa i pokretanje sopstvenog biznisa;

(g) Zapošljavanje osoba sa invaliditetom u javnom sektoru;

(h) Podsticanje poslodavaca da zapošljavaju osobe sa invaliditetom u privatnom sektoru kroz odgovarajuće mere i politiku, što može uključivati i programe afirmativne akcije, podsticajne i druge mere;

(i) Obezbeđivanje razumnih adaptacija na radnom mestu i u radnom okruženju za osobe sa invaliditetom,

(j) Promovisanje sticanja radnog iskustva za osobe sa invaliditetom na otvorenom tržištu rada,

(k) Promovisanje profesionalne rehabilitacije i osposobljavanja, programa povratka na posao i zadržavanja posla za osobe sa invaliditetom.

2. Države potpisnice osiguraće da osobe sa invaliditetom ne budu držane u ropstvu ili zavisnom položaju i budu, na osnovu jednakosti sa drugima, zaštićene od prisilnog rada.

Član 28.

Adekvatan životni standard i socijalna zaštita

1. Države potpisnice priznaju pravo osoba sa invaliditetom na adekvatan standard života za te osobe i njihove porodice, uključujući adekvatnu hranu, odeću, stanovanje, kao i pravo na kontinuirano poboljšavanje uslova života i preduzeće odgovarajuće korake da osiguraju i promovišu ostvarivanje ovih prava bez diskriminacije na osnovu invalidnosti.

2. Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom na socijalnu sigurnost i na uživanje tog prava bez diskriminacije po osnovu invalidnosti i preduzeće odgovarajuće korake da osiguraju i promovišu ostvarivanje ovog prava, uključujući mere radi:

(a) Osiguravanja osobama sa invaliditetom jednakog pristupa čistoj vodi i pristupa odgovarajućim službama, sredstvima i drugoj asistenciji za zadovoljavanje potreba vezanih za invalidnost po pristupačnim cenama;

(b) Osiguravanja osobama sa invaliditetom, naročito ženama i devojka sa invaliditetom i ostarelim licima sa invaliditetom, pristupa programima socijalne zaštite i programima za smanjenje siromaštva;

(c) Osiguravanja osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama, koje žive u uslovima siromaštva, pristupa državnoj pomoći da pokriju troškove vezane za invalidnost, uključujući odgovarajuću obuku, savetovanje, finansijsku pomoć i ustanove za privremeni smeštaj;

(d) Osiguravanja osobama sa invaliditetom pristupa javno finansiranim programima stanovanja;

(e) Osiguravanja osobama sa invaliditetom jednakog pristupa pogodnostima i programima penzionog osiguranja.

Član 29.

Učešće u političkom i javnom životu

Države potpisnice će osobama sa invaliditetom garantovati njihova politička prava i mogućnost da ta prava uživaju na osnovu jednakosti sa drugima i obavezuju se da:

(a) Osiguraju da osobe sa invaliditetom mogu da ostvare efektivno i puno učešće u političkom i javnom životu na osnovama jednakosti sa drugima, neposredno ili preko slobodno izabranih predstavnika, uključujući pravo i mogućnost građana sa invaliditetom da biraju, budu birani, između ostalog kroz:

(i) Osiguravanje da izborni postupak, izborna mesta i materijali budu odgovarajući, pristupačni i lako razumljivi;

(ii) Zaštitu prava građana sa invaliditetom na tajno glasanje na izborima i referendnumima bez zastrašivanja, na mogućnost kandidovanja i vršenja svih javnih funkcija na svim nivoima vlasti, olakšavajući upotrebu asistivnih i novih tehnologija kada je to primereno;

(iii) Garantovanje izražavanja slobodne volje osoba sa invaliditetom kao glasača i radi toga, kada je to potrebno, dopuštanje pružanja asistencije prilikom glasanja građanima sa invaliditetom na njihov zahtev i od strane osobe koje one odaberu.

(b) Aktivno promovišu okruženje u kome će osobe sa invaliditetom, bez diskriminacije i na osnovu jednakosti sa drugima, moći da ostvare puno i efektivno učešće u vođenju javnih poslova i podstiču učešće ovih osoba u javnim poslovima, uključujući:

(i) Učešće u nevladinim organizacijama i udruženjima koje se bave političkim i javnim životom zemlje, i u aktivnostima i vođenju političkih partija;

(ii) Osnivanje organizacija osoba sa invaliditetom i priključivanje takvim organizacijama koje će predstavljati osobe sa invaliditetom na međunarodnom, nacionalnim, regionalnim i lokalnim nivoima.

Član 30.

Učešće u kulturnom, sportskom životu, rekreaciji i slobodnim aktivnostima

1. Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom da uzmu učešća u kulturnom životu na osnovama jednakosti sa drugima i preduzeće odgovarajuće mere da osiguraju da osobe sa invaliditetom:

(a) Uživaju pristup kulturnim materijalima u pristupačnim formatima;

(b) Uživaju pristup televizijskim programima, filmovima, pozorišnim i drugim kulturnim aktivnostima u pristupačnim formatima;

(c) Uživaju pristup mestima gde se odvijaju kulturna događanja ili pružaju kulturne usluge, poput pozorišta, muzeja, bioskopa, biblioteka i turističkih usluga i uživaju, u meri u kojoj je to moguće, pristup spomenicima i lokalitetima od nacionalne kulturne važnosti.

2. Države potpisnice će preduzeti odgovarajuće mere kako bi omogućile osobama sa invaliditetom da razvijaju i koriste svoje kreativne, umetničke i intelektualne potencijale, ne samo radi svoje dobrobiti, već i radi obogaćivanja čitavog društva.

3. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće korake u skladu sa međunarodnim pravom kako bi osigurale da zakoni kojima se štiti intelektualna svojina ne predstavljaju nerazumnu ili diskriminatornu prepreku pristupu kulturnim materijalima za osobe sa invaliditetom.

4. Osobe sa invaliditetom imaju pravo, na osnovama jednakosti sa drugima, na priznavanje njihovog posebnog kulturnog i lingvističkog identiteta, uključujući gestovni jezik i kulturu gluvih, kao i na odgovarajuću podršku radi ostvarivanja ovog identiteta.

5. Da bi osobama sa invaliditetom omogućile učešće u rekreativnim, sportskim i aktivnostima u slobodno vreme na osnovama jednakosti sa drugima, države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere kako bi:

(a) Podstakle i promovisale učešće osoba sa invaliditetom u opštim sportskim aktivnostima na svim nivoima u najvećoj mogućoj meri;

(b) Osigurale da osobe sa invaliditetom imaju mogućnost da organizuju, razvijaju i učestvuju u sportskim aktivnostima specifičnim za osobe sa invaliditetom i u tom cilju podsticale dobijanje odgovarajućih uputstava, treninga i sredstava na osnovu jednakosti sa drugima;

(c) Osigurale da osobe sa invaliditetom imaju pristup sportskim i objektima za rekreaciju i turizam;

(d) Osigurale da deca sa invaliditetom imaju jednak pristup učešću u igri, rekreativnim, sportskim i aktivnostima u slobodno vreme, uključujući aktivnosti koje se odvijaju u sklopu obrazovnog sistema;

(e) Osigurale da osobe sa invaliditetom imaju pristup uslugama onih koji se bave organizacijom sportskih, rekreativnih, turističkih i aktivnosti u slobodno vreme.

Član 31.

Prikupljanje statističkih podataka

1. Države potpisnice obavezuju se da prikupljaju odgovarajuće informacije, uključujući statističke i podatke za istraživanja, kako bi bile u stanju da formulišu i sprovedu politike usmerene na ostvarivanje ove Konvencije. Proces prikupljanja i održavanja podataka će biti:

(a) U skladu sa pravno ustanovljenim mehanizmima zaštite, uključujući zakonodavstvo o zaštiti podataka, kako bi osigurale poverljivost i poštovanje privatnosti osoba sa invaliditetom;

(b) U skladu sa međunarodno prihvaćenim normama o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i etičkim principima prikupljanja statističkih podataka.

2. Podaci prikupljeni u skladu sa odredbama ovog člana biće segregirani prema potrebi i korišćeni da bi se državama potpisnicama olakšalo ocenjivanje sprovođenja obaveza preuzetih ovom Konvencijom, kao i da bi se identifikovale prepreke sa kojima se osobe sa invaliditetom suočavaju u ostvarivanju svojih prava.

3. Države potpisnice preuzeće odgovornost za distribuciju ovih statističkih podataka i osiguravanje da oni budu pristupačni osobama sa invaliditetom.

Član 32.

Međunarodna saradnja

1. Države potpisnice priznaju važnost međunarodne saradnje i njenog promovisanja, kao podrške naporima koje države preduzimaju pojedinačno na nacionalnom nivou radi sprovođenja ciljeva i svrhe ove Konvencije i preduzeće odgovarajuće i efektivne mere u tom pogledu između država i kada je to primereno, u partnerstvu sa relevantnim međunarodnim, regionalnim organizacijama i civilnim društvom, naročito organizacijama osoba sa invaliditetom. Te mere mogu, između ostalog, obuhvatati:

(a) Osiguravanje da međunarodna saradnja, uključujući međunarodne programe razvoja, uključuje i bude pristupačna osobama sa invaliditetom;

(b) Olakšavanje i podržavanje izgradnje kapaciteta, uključujući kroz razmenu informacija, iskustava, programa treninga i obuke, najbolje prakse;

(c) Olakšavanje saradnje u istraživanjima i pristupu naučnom i tehničkom znanju, i

(d) Pružanje, kada je to primereno, tehničke i ekonomske pomoći, uključujući kroz olakšavanje pristupa i deljenje pristupačnih i asistivnih tehnologija, kao i kroz transfer tehnologije.

2. Odredbe ovog člana neće uticati na obavezu svake države potpisnice da ispunjava dužnosti preuzete na osnovu ove Konvencije.

Član 33.

Sprovođenje i nadzor nad sprovođenjem Konvencije na nacionalnom planu

1. Države potpisnice će, u skladu sa sistemom svoje unutrašnje organizacije, odrediti jedno ili više tela u okviru vlade nadležno za pitanja u vezi primene ove Konvencije, i razmotriće uspostavljanje mehanizma koordinacije koji će olakšati određene akcije u različitim sektorima i na različitim nivoima.

2. Države potpisnice će, u skladu sa svojim zakonskim i administrativnim sistemom, na nivou države zadržati, ojačati, imenovati ili uspostaviti okvir, uključujući jedan ili više nezavisnih mehanizama kada je to primereno, za promovisanje, zaštitu i nadgledanje sprovođenja odredi ove Konvencije. Prilikom imenovanja ili uspostavljanja tog mehanizma države potpisnice će uzeti u obzir načela koja se odnose na status i funkcionisanje nacionalnih ustanova za zaštitu i promovisanje ljudskih prava.

3. Civilno društvo, posebno osobe sa invaliditetom i organizacije koje ih predstavljaju, biće uključeni i u potpunosti će učestvovati u procesu nadgledanja.

Član 34.

Komitet za prava osoba sa invaliditetom

1. Radi ostvarivanja ovde zacrtanih funkcija biće ustanovljen Komitet za prava osoba sa invaliditetom (u daljem tekstu „Komitet“).
2. Komitet će se sastojati od 12 eksperata u trenutku kada Konvencija stupi na snagu. Posle dodatnih šezdeset ratifikacija ili pristupanja Konvenciji, broj članova će se povećati za 6 i dostićiće maksimalni broj članova Komiteta, 18.
3. Članovi Komiteta služiće kao pojedinci i biće visokog moralnog ugleda sa priznatom stručnošću u oblastima uređenim ovom Konvencijom. Prilikom nominacije svojih kandidata države potpisnice vodiće računa i o odredbama stava 3 člana 4 ove Konvencije.
4. Države potpisnice će birati članove Komiteta, vodeći računa o ravnomernoj geografskoj zastupljenosti, zastupljenosti različitih civilizacija i glavnih pravnih sistema, izbalansiranoj rodnoj zastupljenosti i učešću eksperata sa invaliditetom.
5. Članovi Komiteta biće birani tajnim glasanjem sa liste kandidata koje države potpisnice nominuju među svojim državljanima na sastanku država potpisnica koje sazove generalni sekretar Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima, na kojima će dve trećine država činiti kvorum, biće izabrani oni kandidati koji dobiju najveći broj glasova koji mora činiti apsolutnu većinu država potpisnica koje prisustvuju sastanku i glasale su.
6. Izbor prvih članova Komiteta biće obavljen najkasnije šest meseci po stupanju Konvencije na snagu a potom će se obavljati svake druge godine. Najkasnije četiri meseca pre svakog izbora generalni sekretar UN uputiće pismo državama potpisnicama pozivajući ih da u roku od 2 meseca podnesu nominacije. Generalni sekretar će potom pripremiti spisak kandidata po azbučnom redu, uz naznaku koje države potpisnice su nominovale kog kandidata i uputiti taj spisak državama potpisnicama Konvencije.
7. Članovi Komiteta biće birani na 4 godine. Mogu biti jednom reizabrani na tu dužnost. Mandat šesterice članova izabranih na prvim izborima okončaće se po isteku dve godine a imena tih članova Komiteta biće određena žrebom od strane predsedavajućeg odmah posle sastanka iz stava 5 ovog člana.
8. Izbor šesterice dodatnih članova Komiteta vršiće se prilikom redovnih izbora, u skladu sa odredbama ovog člana.
9. Ukoliko član Komiteta umre ili podnese ostavku, ili izjavi da iz bilo kog drugog razloga ne može više da vrši tu dužnost, država potpisnica koja je nominovala tog člana Komiteta naimenovaće drugu osobu koja poseduje potrebne kvalifikacije i zadovoljava uslove iz relevantnih stavova ovog člana da vrši dužnost do kraja mandata na osnovu potvrde Komiteta.
10. Komitet će usvojiti svoj Poslovnik o radu.
11. Generalni sekretar UN obezbediće potrebno osoblje, pogodnosti i objekte nužne za efektivan rad i obavljanje dužnosti od strane Komiteta shodno odredbama ove Konvencije i sazvaće prvi sastanak Komiteta.
12. Uz odobrenje Generalne skupštine UN, članovi Komiteta ustanovljenog u skladu sa odredbama ove Konvencije dobijaće nadoknade iz izvora Ujedinjenih nacija pod uslovima koje Skupština postavi, uzimajući u obzir važnost odgovornosti Komiteta.

13. Članovi Komiteta imaju pravo na pogodnosti, privilegije i imunitete eksperata u misiji Ujedinjenih nacija u skladu sa odredbama relevantnih odeljaka Konvencije o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija.

Član 35.

Podnošenje izveštaja Komitetu od strane država potpisnica

1. Države potpisnice će preko generalnog sekretara UN Komitetu podneti sveobuhvatni izveštaj o merama koje su preduzele da bi omogućile ostvarivanje prava priznatih ovom Konvencijom i o napretku ostvarenom u uživanju pomenutih prava u roku od 2 godine od dana kada je Konvencija stupila na snagu za svaku državu ponaosob.
2. Države potpisnice potom će podnositi dalje izveštaje najmanje jednom u 4 godine i dalje, kada Komitet to zatraži.
3. Komitet će odlučiti o smernicama u vezi sa sadržajem pomenutih izveštaja.
4. Država potpisnica koja je podnela sveobuhvatan prvi izveštaj Komitetu ne mora u kasnijim izveštajima da ponavlja informacije koje je već pružila. Prilikom pripreme izveštaja Komitetu države potpisnice se pozivaju da razmotre mogućnost usvajanja dotičnog izveštaja na otvoren i pregledan način, uz uzimanje u obzir odredbi iz stava 3 člana 4 ove Konvencije.
5. U svojim izveštajima države potpisnice mogu ukazati na faktore i poteškoće koje utiču na stepe izvršavanja obaveza iz ove Konvencije.

Član 36.

Razmatranje izveštaja

1. Komitet će razmatrati svaki podneti izveštaj, daće komentare i opšte preporuke koje nađe za shodno i proslediti ih zainteresovanoj državi potpisnici. Država potpisnica može odgovoriti na način koji nađe za shodno. Komitet može od država potpisnica tražiti one dodatne informacije koje smatra relevantnim za sprovođenje Konvencije.
2. Ako država potpisnica značajno kasni sa podnošenjem izveštaja, Komitet može obavestiti dotičnu državu o potrebi da razmotri sprovođenje ove Konvencije u dotičnoj državi na osnovu pouzdanih informacija koje stoje Komitetu na raspolaganju ako država ne podnese izveštaj u roku od 3 meseca. U tom slučaju Komitet će pozvati dotičnu državu potpisnicu da učestvuje u takvom razmatranju sprovođenja Konvencije. Ako država potpisnica odgovori podnošenjem relevantnog izveštaja odredbe člana primeniće se odredbe stava 1 ovog člana.
3. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija staviće izveštaje na raspolaganje svim državama potpisnicama.
4. Države potpisnice učiniće izveštaje široko dostupnim javnosti u tim zemljama i olakšaće pristup podnošenju predloga i opštih preporuka vezanih za dotične izveštaje.
5. Komitet može, kada nađe za shodno, da specijalizovanim agencijama, programima i fondovima Ujedinjenih nacija i drugim nadležnim telima prosledi izveštaje država potpisnica

da bi se bavio zahtevima, ili ukazivanjem na potrebu za pružanjem tehničkih saveta ili pomoći, zajedno sa eventualnim opservacijama i predlozima Komiteta vezanim za te zahteve ili indikacije.

Član 37.

Saradnja država sa Komitetom

1. Svaka država potpisnica sarađivaće sa Komitetom i pomagati članovima Komiteta u vršenju njihovih dužnosti.
2. U svojim odnosima sa državama potpisnicama Komitet će razmatrati načine i sredstva za ojačavanje i pospešivanje nacionalnih kapaciteta za sprovođenje ove Konvencije, uključujući kroz međunarodnu saradnju.

Član 38.

Odnos Komiteta sa drugim telima

Da bi se podstaklo efektivno sprovođenje ove Konvencije i ohrabrila međunarodna saradnja u poljima uređenim ovom Konvencijom:

(a) Specijalizovane agencije i drugi organi Ujedinjenih nacija biće ovlašćeni da budu prisutni prilikom razmatranja sprovođenja onih odredbi Konvencije koji potpadaju pod njihove mandate. Kad nađe za shodno, Komitet može pozvati te specijalizovane agencije i druga nadležna tela da daju ekspertska mišljenja o sprovođenju onih odredbi Konvencije koji potpadaju pod njihove mandate. Komitet može pozvati specijalizovane agencije i druge organe Ujedinjenih nacija da podnesu izveštaje o sprovođenju Konvencije u oblastima kojima se bave

(b) Prilikom vršenja svog mandata Komitet će se, kada je to primereno, konsultovati sa drugim relevantnim telima za nadzor ustanovljenim u okviru relevantnih međunarodnopravnih dokumenata o zaštiti ljudskih prava da bi osigurao konsistentnost sa njihovim komentarima, opservacijama i preporukama i sprečio dupliranje i preplitanje u vršenju njihovih funkcija.

Član 39.

Izveštaj Komiteta

Komitet će svake dve podnositi godišnji izveštaj o svim svojim aktivnostima Generalnoj skupštini UN i Savetu za ekonomska i socijalna pitanja i može davati predloge i opšte preporuke zasnovane na ispitivanju izveštaja i informacija primljenih od strane država potpisnica. Takvi predlozi i opšte preporuke biće uključene u izveštaj generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, zajedno sa komentarima država potpisnica ako one podnesu ikakve komentare.

Član 40.

Konferencija država potpisnica

1. Države potpisnice sastajće se redovno na konferenciji država potpisnica da bi razmatrale bilo koje pitanje vezano za sprovođenje ove Konvencije.

2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija sazvaće konferenciju država potpisnica ne kasnije od šest meseci od dana stupanja Konvencije na snagu. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija sazivaće kasnije konferencije svake dve godine ili u skladu sa odlukom konferencije država potpisnica.

Član 41.

Depozitar

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija određen je za depozitara ove Konvencije.

Član 42.

Potpisivanje

Ova Konvencija će biti otvorena za potpisivanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju u Njujorku od 30. marta 2007. godine.

Član 43.

Pristanak da se bude obavezan Konvencijom

Ova Konvencija podleže ratifikaciji od strane država potpisnica i formalnoj potvrdi od strane regionalnih organizacija za integraciju koje su je potpisale. Biće otvorena za pristupanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju koje je nisu potpisale.

Član 44.

Regionalne organizacije za integraciju

1. „Regionalna organizacija za integraciju“ označavaće organizaciju osnovanu od strane suverenih država jednog regiona na koju su njene države članice prenele nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom. Takve organizacije će u svojim formalnim instrumentima o potvrđivanju ili pristupanju, naznačiti obim njihove nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom. One će kasnije obavestiti depozitara o svakom suštinskom menjanju svoje nadležnosti u ovoj oblasti.

2. Pominjanje „država potpisnica“ u ovoj Konvenciji odnosiće se i na pomenute organizacije u okvirima njihovih nadležnosti.

3. Za potrebe stava 1 člana 45 i stavova 2 i 3 člana 47 bilo koji instrument podnet od strane regionalne organizacije za integraciju neće se brojati.

4. Regionalne organizacije za integraciju mogu u pitanjima koja se nalaze u okviru njihovih nadležnosti ostvariti pravo glasa na konferenciji država potpisnica sa brojem glasova koji će biti jednak broju država članica te organizacije koje su potpisnice ove Konvencije. Ovakve

organizacije neće moći da ostvare pravo na glasanje ako bilo koja od njenih država članica iskoristi to pravo i obrnuto.

Član 45.

Stupanje na snagu

1. Ova Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana od datuma deponovanja dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.
2. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za integraciju koja ratifikuje, formalno potvrdi ili pristupi Konvenciji posle deponovanja dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju, Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana nakon što država deponuje svoj instrument

Član 46.

Rezerve

1. Rezerve nespojive sa ciljem i svrhom ove Konvencije neće biti dozvoljene.
2. Rezerve mogu biti povučene u bilo koje vreme.

Član 47.

Amandmani

1. Svaka država potpisnica može predložiti amandman i dostaviti ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom proslediti predloženi amandman državama potpisnicama, sa zahtevom da se izjasne žele li konferenciju država potpisnica radi razmatranja i glasanja o predlozima amandmana. U slučaju da se u roku od četiri meseca od datuma slanja takvog predloga najmanje jedna trećina država potpisnica opredeli za takvu konferenciju, generalni sekretar UN će sazvati konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen dvotrećinskom većinom prisutnih država potpisnica koje su glasale na konferenciji biće podnešen na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija i potom svim državama potpisnicama na prihvatanje.
2. Amandman usvojen i potvrđen u skladu sa stavom 1 ovog člana će stupiti na snagu tridesetog dana od dana kada broj instrumenata o prihvatanju dostigne broj od dve trećine država potpisnica koje su bile potpisnice u trenutku usvajanja amandmana. Posle toga, amandman će stupiti na snagu za bilo koju državu trideset dana od dana kada je ta država podnela instrument o prihvatanju amandmana. Amandman će obavezivati samo one države potpisnice koje su ga prihvatile.
3. Ako konferencija država potpisnica odluči konsensusom o tome, amandman usvojen i potvrđen u skladu sa odredbama stava 1 koji se odnosi samo na članove 34, 38, 39 i 40 ove Konvencije stupiće na snagu za sve države potpisnice tridesetog dana od dana kada broj instrumenata o prihvatanju dostigne broj od dve trećine država potpisnica koje su bile potpisnice u trenutku usvajanja amandmana.

Član 48.

Povlačenje iz Konvencije

Država potpisnica može se povući iz ove Konvencije pisanim obaveštenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Povlačenje postaje efektivno godinu dana od dana prijema notifikacije od strane generalnog sekretara.

Član 49.

Pristupačni format

Tekst ove Konvencije biće učinjen dostupnim u pristupačnom formatu.

Član 50.

Autentičnost tekstova

Arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi ove Konvencije jednako su verodostojni.

KAO SVEDOČENJE TOGA, dole potpisani opunomoćenici, punovažno ovlašćeni od strane svojih Vlada, potpisali su ovu Konvenciju.

PREDLOG OPCIONOG PROTOKOLA NA MEĐUNARODNU KONVENCIJU O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM

Države potpisnice ovog Protokola saglasne su o sledećem:

Član 1.

1. Država potpisnica ovog Protokola (u daljem tekstu „država potpisnica“) priznaje nadležnost Komiteta za prava osoba sa invaliditetom (u daljem tekstu „Komitet“) da prima i razmatra predstavke podnete od strane ili u ime pojedinaca ili grupa pojedinaca pod jurisdikcijom dotične države koji tvrde da su bili žrtve kršenja odredbi ove Konvencije od strane dotične države potpisnice.

2. Komitet ne može primati podneske koji se odnose na pojedinu državu potpisnicu Konvencije ukoliko ta država nije potpisnica ovog protokola.

Član 2.

Komitet će odbaciti predstavku kao neprihvatljivu u sledećim slučajevima:

- (a) Predstavka je anonimna;
- (b) Predstavka predstavlja zloupotrebu prava podnošenja predstavke ili nije spojiva sa odredbama ove Konvencije;
- (c) Isto pitanje je već bilo ispitivano od strane Komiteta ili predstavlja predmet drugog postupka međunarodnog ispitivanja ili mirenja;
- (d) Nisu iscrpljeni svi raspoloživi pravni lekovi u domaćem pravosuđu. Ovo pravilo neće se primenjivati u slučajevima kada je primena domaćih pravnih lekova neopravdano produžena ili je verovatno da ti pravni lekovi neće imati efekta;
- (e) Predstavka je očito neosnovana ili nedovoljno potkrepljena;
- (f) Činjenice iz predstavke su nastupile pre no što je Konvencija ili mogućnost podnošenja predstavke postala obavezujuća za dotičnu državu potpisnicu, osim ukoliko se činjenice nisu nastavile i posle tog datuma.

Član 3.

Vodeći računa o odredbama člana 2 ovog Protokola, Komitet će državi potpisnici na koju se predstavka odnosi poverljivo skrenuti pažnju na dotičnu predstavku. U roku od šest meseci država potpisnica koja je primila predstavku dostaviće Komitetu pisano objašnjenje slučaja i podatke o pravnim lekovima, ukoliko su bili pruženi u konkretnom slučaju.

Član 4.

1. U bilo kom trenutku posle prijema predstavke a pre odlučivanja o meritumu slučaja Komitet može državi potpisnici na koju se predstavka odnosi dostaviti na hitno razmatranje

zahtev da država preduzme one privremene mere koje mogu biti potrebne radi izbegavanja nanošenja nepovratne štete žrtvi ili žrtvama navodnog kršenja Konvencije.

2. U slučajevima kada Komitet vrši ovlašćenje iz stava 1 ovog člana to neće prejudicirati donošenje odluka o meritumu ili prihvatljivosti predstavke.

Član 5.

Komitet će držati zatvorene sednice kada bude razmatrao predstavke podnete shodno odredbama ovog člana. Posle ispitivanja predstavke Komitet će državi potpisnici na koju se predstavka odnosi i podnosiocu predstavke dostaviti svoje preporuke, ako ih ima.

Član 6.

1. U slučaju da Komitet dođe do pouzdanih informacija koje ukazuju na ozbiljna ili sistematična kršenja prava iz ove Konvencije od strane države potpisnice, Komitet će pozvati dotičnu državu da sarađuje u ispitivanju informacije i da u tom pogledu dostavi svoje stavove u vezi sa informacijom o kojoj je reč.

2. Uzimajući u obzir stavove države potpisnice koje je ova mogla dostaviti Komitetu, kao i bilo koje druge pouzdane informacije do kojih je Komitet mogao doći, Komitet može odrediti jednog ili više svojih članova da sprovedu istragu i hitno podnesu izveštaj. Kada je to opravdano i uz saglasnost države potpisnice, istraga može obuhvatiti i posetu teritoriji dotične države.

3. Posle ispitivanja nalaza istrage, Komitet će državi potpisnici na koju se istraga odnosi dostaviti te nalaze, zajedno sa svojim eventualnim komentarima i preporukama.

4. Država potpisnica na koju se istraga odnosi dostaviće svoje stavove Komitetu u roku od šest meseci od dana prijema nalaza, komentara i preporuka Komiteta.

5. Istraga će biti sprovedena poverljivo a od države potpisnice će se tražiti saradnja u svim fazama postupka.

Član 7.

1. Komitet može pozvati državu potpisnicu na koju se istraga odnosi da informacije o bilo kojim merama preduzetim kao odgovor na istragu vođenu shodno odredbama člana 6 ovog Protokola uključi u svoje izveštaje koje podnosi Komitetu shodno članu 35 Konvencije.

2. Po isteku roka od 6 meseci iz stava 4 člana 6, Komitet može, ako to bude potrebno, pozvati državu potpisnicu na koju se istraga odnosi da da informacije o merama koje je eventualno preduzela kao odgovor na istragu.

Član 8.

U trenutku potpisivanja ili ratifikacije ove Konvencije, ili prilikom pristupanja istoj, svaka država potpisnica može dati izjavu da ne priznaje nadležnost Komiteta predviđenu ovim članovima 6 i 7 ovog Protokola.

Član 9.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je određen za depozitara ove Konvencije.

Član 10.

Ovaj Protokol će biti otvoren za potpisivanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju u Njujorku 30. marta 2007. godine.

Član 11.

Ovaj Protokol podleže ratifikaciji od strane država potpisnica Protokola koje su ratifikovale ili pristupile Konvenciji. Biće otvoren za formalnu potvrdu od strane regionalnih organizacija za integraciju koje su potpisale Protokol a formalno su ratifikovale ili pristupile Konvenciji.. Biće otvoren za pristupanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju koje su ratifikovale, formalno potvrdile ili pristupile Konvenciji a nisu potpisale Protokol.

Član 12.

1. „Regionalna organizacija za integraciju“ označavaće organizaciju osnovanu od strane suverenih država jednog regiona na koju su njene države članice prenele nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom i ovim Protokolom. Takve organizacije će u svojim formalnim instrumentima o potvrđivanju ili pristupanju, naznačiti obim njihove nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom i ovim Protokolom. One će kasnije obavestiti depozitara o svakom suštinskom menjanju svoje nadležnosti u ovoj oblasti.

2. Pominjanje „država potpisnica“ u ovoj Konvenciji odnosiće se i na pomenute organizacije u okvirima njihovih nadležnosti.

3. Za potrebe stava 1 člana 13 i stava 2 člana 15 bilo koji instrument podnet od strane regionalne organizacije za integraciju neće se brojati.

4. Regionalne organizacije za integraciju mogu u pitanjima koja se nalaze u okviru njihovih nadležnosti ostvariti pravo glasa na konferenciji država potpisnica sa brojem glasova koji će biti jednak broju država članica te organizacije koje su potpisnice ovog Protokola. Ovakve organizacije neće moći da ostvare pravo na glasanje ako bilo koja od njenih država članica iskoristi to pravo i obrnuto.

Član 13.

1. Posle stupanja Konvencije na snagu, ovaj Protokol će stupiti na snagu tridesetog dana od datuma deponovanja desetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za integraciju koja ratifikuje, formalno potvrdi ili pristupi Protokolu posle deponovanja desetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju, Protokol će stupiti na snagu tridesetog dana nakon što država deponuje svoj instrument.

Član 14.

1. Rezerve nespojive sa ciljem i svrhom ovog Protokola neće biti dozvoljene.

2. Rezerve mogu biti povučene u bilo koje vreme.

Član 15.

1. Svaka država potpisnica može predložiti amandman na ovaj Protokol i dostaviti ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom proslediti predloženi amandman državama potpisnicama, sa zahtevom da se izjasne žele li sastanak država potpisnica radi razmatranja i glasanja o predlozima amandmana. U slučaju da se u roku od četiri meseca od datuma slanja takvog predloga najmanje jedna trećina država potpisnica opredeli za takav sastanak, generalni sekretar UN će sazvati sastanak pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen dvotrećinskom većinom prisutnih država potpisnica koje su glasale na konferenciji biće podnešen na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija i potom svim državama potpisnicama na prihvatanje.

2. Amandman usvojen i potvrđen u skladu sa stavom 1 ovog člana će stupiti na snagu tridesetog dana od dana kada broj instrumenata o prihvatanju dostigne broj od dve trećine država potpisnica koje su bile potpisnice u trenutku usvajanja amandmana. Posle toga, amandman će stupiti na snagu za bilo koju državu trideset dana od dana kada je ta država podnela instrument o prihvatanju amandmana. Amandman će obavezivati samo one države potpisnice koje su ga prihvatile.

Član 16.

Država potpisnica može se povući iz ovog Protokola pisanim obaveštenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Povlačenje postaje efektivno godinu dana od dana prijema notifikacije od strane generalnog sekretara.

Član 17.

Tekst ovog Protokola biće učinjen dostupnim u pristupačnom formatu.

Član 18.

Arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi ovog Protokola jednako su verodostojni.

KAO SVEDOČENJE TOGA, dole potpisani opunomoćenici, punovažno ovlašćeni od strane svojih Vlada, potpisali su ovaj Protokol.